

УДК 374.7:[021.6:004:316.774](73+477)

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ У США

Світлана ЧУКАНОВА

*Національний університет “Києво-Могилянська академія”, Наукова бібліотека,
вул. Г. Сковороди, 2, м. Київ, 04655, Україна, тел. (044) 425-60-55
ел. пошта: chukanovaso@ukma.kiev.ua*

З огляду на актуальність модернізації бібліотечної освіти в Україні на особливу увагу заслуговує досвід США в організації навчання фахівців із бібліотечної та інформаційної справи. На тлі короткого огляду системи вищої освіти розглянуто специфіку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, яка у США починається із магістратури. Основну увагу в навчанні приділяють інформаційним дисциплінам, бо сьогодні актуальним є поняття “фахівець інформаційної галузі”, ширше за змістом за поняття “бібліотекар”. У статті визначені пріоритетні напрями та завдання навчального процесу під час підготовки бібліотечних фахівців. У додатку подано перелік бібліотечних спеціалізацій та навчальних дисциплін, що складають універсальний навчальний план програми із бібліотекознавства та інформології Моргріджського коледжу при Денверському університеті.

Ключові слова: бібліотекознавство, інформологія, бібліотечна освіта, освіта у США, Американська бібліотечна асоціація, акредитаційні стандарти.

Сучасна система вищої освіти у США є розгалуженою та багатоступеневою і слугує позитивним прикладом організації вищої освіти для багатьох країн. Багатоступеневість американської освіти стала результатом низки історичних реформ та перетворень, які відбулися не лише в галузі освіти, а й у культурі, історії, в країні загалом¹. Сучасна система освіти у США налічує майже 96 000 загальноосвітніх шкіл та понад 4 200 вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, починаючи від ком'юніті коледжів (community college) (аналог вітчизняного технікуму) і завершуючи університетами з бакалаврськими та магістерськими програмами, на яких навчається понад 30 000 студентів. Щорічний видаток держави на освіту складає 878 мільярдів доларів США². Особливо прогресивною у США є галузь бібліотечно-інформаційних студій, досвід запровадження яких варто взяти до уваги при модернізації аналогічної дисципліни в Україні.

Для системи вищої освіти у США характерний поділ ВНЗ на приватні та державні, прибуткові та неприбуткові³. Відповідно до типу навчального закладу, студенти можуть обрати: дворічну навчальну програму у ком'юніті коледжі або іншій технічній навчальній установі; чотирирічну програму у коледжі або в університеті. Приблизно третина університетів та коледжів у США перебувають у приватній власності.

¹ *USA Education in Brief* / ed. R. Calis etc. – Washington: U. S. Department of State, Global Publishing Solutions, s. a. – 51 p.

² *The North American Higher Education system* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.universitiesintheusa.com/american-education.html>.

³ *Overview Quality Assurance System in Higher Education United States of America* [Електронний ресурс] / NIAD – UE. – 2010. – Режим доступу: http://www.niad.ac.jp/english/overview_us_e.pdf.

Навчання у таких закладах є дорожчим за навчання у закладах державної форми власності. Взагалі варто зазначити, що вартість навчання у вищому навчальному закладі у США дуже висока, тому студенти намагаються отримати стипендії, гранти або іншу фінансову допомогу для покриття вартості навчання.

Менеджмент освіти у США здійснюється децентралізовано, вирішенням питань організації освіти зазвичай займається місцева влада. Система вищої освіти у США складається із приватного та державного секторів. Згідно з освітніми стандартами, у США вищим начальним закладом вважається будь-який навчальний заклад, що йде за школою: технічні інститути з терміном навчання один, два та три роки; дворічні гуманітарні коледжі; незалежні професійні школи; педагогічні коледжі; мистецькі школи; семінарії; університети; технологічні і політехнічні інститути. Усі ці навчальні заклади можна об'єднати у три категорії:

- 1) дворічні коледжі;
- 2) гуманітарні та природничі коледжі і професійні школи;
- 3) аспірантські школи та вищі професійні школи при університетах або коледжах⁴.

Незважаючи на децентралізацію освітніх процесів на теренах США, зміст освіти для підготовки майбутніх фахівців із бібліотечної справи залишається практично незмінним. Як вважає Г. Клібард (Н. М. Kliebard), викладач теорії навчального плану (нової для США дисципліни) в Університеті Вісконсін – Медісон: “Традиція побудови навчальних планів у педагогічній науці в США виокремилась у ХХ столітті. Галузь ця нині називається “Навчальний план” (curriculum) і на сьогодні вона визначена нечітко, проте її не можна оминати увагою як явище в американській освіті”⁵. Професор Клібард зазначає, що в американському розумінні навчальний план – це чітко організований, логічно структурований, ефективний документ, що базується на принципах американського прагматизму.

Розглядаючи структуру вищої освіти США, потрібно зазначити, що вищі навчальні заклади поділяються на два типи: з дворічним та чотирирічним термінами навчання. Ком'юніті коледж (community/technical/junior college) – аналог вітчизняного технікуму, освітня установа, навчання в якій триває упродовж двох років. По завершенні навчання випускникам присвоюють ступінь асоціанта (associate degree). У США станом на 2015 р. функціонує близько 1 200 ком'юніті коледжів із загальною чисельністю студентів понад 11 мільйонів⁶. “Енциклопедія американської освіти” так тлумачить поняття ком'юніті коледжу: “Ком'юніті коледж – це установа з дворічною системою навчання, що є продовженням освіти після закінчення середньої загальноосвітньої школи. Ком'юніті коледжі мають на меті задовольняти освітні потреби громади або місцевого населення. Друга назва цієї установи – коледж із дворічним курсом (junior colledge).

Цей навчальний заклад пропонує такі види навчальних програм: академічну, що передбачає присвоєння ступеня асоціанта мистецтв або наук (перехідний ступінь між загальноосвітньою середньою школою та коледжем із чотирирічним курсом); про-

⁴ Аймедов К. В. та ін. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*: підручник. – Київ: Слово, 2014. – 352 с.

⁵ *American Education: Diversity & Research* / ed. H. J. Walberg. – Chicago: A Forum Series of the Voice of America, 1980. – 217 p.

⁶ *Structure of the U. S. Higher Education System* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/sg8_structureoftheushigheredsystem.pdf.

фесійну, навчальний план якої передбачає присвоєння ступеня асоціанта у галузі або сертифікату спеціаліста у галузі; корекційну, а також програму освіти для дорослих або навчання протягом життя, котрі можуть по завершенні бути або не бути підтвердженими ступенем асоціанта чи відповідним сертифікатом”⁷.

Ступінь асоціанта (AA, AS, AAS) надає випускнику ком’юніті коледжу право перейти до коледжу із чотирирічною системою навчання або до університету з метою отримання ступеня бакалавра (зазвичай вимагає два роки додаткового навчання після ком’юніті коледжу). Випускники, які отримали ступінь асоціанта, можуть також розпочати кар’єру у галузях, котрі не вимагають чотирирічної освіти. Коледжі з чотирирічною системою навчання та університети надають ступінь бакалавра мистецтв (BA) або бакалавра наук (BS), а також надають магістерський та професійний ступені.

Кредити, отримані у ком’юніті коледжі, підлягають трансферу у більшості коледжів із чотирирічною системою навчання та університетських бакалаврських програмах. Ці установи надають можливість отримати різні ступені включно з бакалаврським, професійним, магістерським та докторським. Професійний ступінь притаманний спеціальностям у галузях права, медицини та бізнесу і не передбачає подальшої наукової кар’єри⁶.

Академічний рік у США триває дев’ять місяців і складається з двох семестрів або трьох чвертей (кожна чверть розбита на три місяці). Студенти стаціонарної форми навчання обирають 4–5 курсів щосеместрово або 3–4 курси щоквартально. Перший академічний рік вищої освіти називається рік першокурсника (freshman year), другий – роком другокурсника (sophomore year). Ці два роки зазвичай сфокусовані на загальних дисциплінах (їх можна пройти і в ком’юніті коледжі, отримавши ступінь асоціанта). Третій академічний рік називається передостанній рік (junior year). Він зосереджений на інтенсивному вивченні обраної основної (major) спеціальності. Четвертий академічний рік називається заключний (senior). По його завершенні присвоюється ступінь бакалавра⁸. Студенти вільні обирати курси та створювати персональний розклад. Аби полегшити вирішення організаційних питань, студенту призначають куратора (Advisor). Під час навчання студенти отримують певну кількість кредитів за кожен успішно завершений курс. Кількість кредитів рівноцінна кількості годин, відведених на курс. Система оцінювання (course grades) визначає рівень успішності студента. Шкала оцінок варіюється від “відмінно” – А до “незадовільно” – F. Усі отримані оцінки під час вивчення студентом курсу комбінуються у середній бал – GPA (Grade Point Average).

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США починається із магістратури. Більшість магістерських програм із бібліотекознавства та інформології мають акредитацію від Американської бібліотечної асоціації, що є унікальним явищем в освіті. В. Пашкова наголошує: “Американським феноменом, який розповсюджується в світі, є акредитація Американською бібліотечною асоціацією навчальних закладів, що готують спеціалістів у галузі бібліотечної справи та інформаційної науки. Акредитація є добровільною та полягає у суспільній оцінці якості підготовки спеціалістів у бібліотечних школах (на відміну від ліцензування, яке є обов’язковим і здійснюється урядом). За допомогою акредитації асоціації визна-

⁷ Unger H. G. *Encyclopedia of American Education*: in 3 vol. – New York: Facts on File, Inc., 2007. – 1370 p.

⁸ *Encyclopedia of Education*: in 8 vol. / ed. J. W. Guthrie. – New York: Macmillan Reference USA, 2002. – 4000 p.

чають та оприлюднюють погоджений із представниками професії рівень професійної освіти”⁹.

Для акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології застосовуються стандарти, розроблені Американською бібліотечною асоціацією¹⁰. У них зазначено, що “бібліотечні та інформаційні студії” – це дисципліна, зміст якої присвячено вивченню сервісів та технологій, направлених на управління інформацією та ресурсами. Ця дисципліна повинна ознайомити студентів із тим, як необхідно створювати, управляти, розповсюджувати, зберігати, ідентифікувати, описувати, аналізувати та оцінювати інформаційні ресурси”¹¹. Сучасний американський бібліотекознавець К. МакКук (К. McCook) услід за її співвітчизником та колегою Р. Рубіном вважає, що основними завданнями бібліотечних та інформаційних фахівців є збереження, організація та розповсюдження інформації. Із розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій змінюється і роль бібліотекаря як фахівця із упорядкування та видачі інформаційних ресурсів (фіксованої інформації на носіях).

Перефокусування на інформаційні дисципліни у бібліотечній справі відбулось у зв’язку з тим, що саме інформація, а не просто книги, стала центральним аспектом сучасної науки. Інформаційні технології значно вплинули на бібліотечну справу, все більше спеціальностей в інформаційній сфері виникає на ринку праці і дедалі більше ці спеціальності асоціюються з бібліотечною справою. Бібліотечні спеціалісти створюють та упроваджують категоріально-класифікаційні системи для полегшення їхньої роботи. Варто згадати, що однією із найперших дисциплін у бібліотечних школах за часів М. Дьюї була саме класифікація, розроблена ним же¹².

Професійну підготовку фахівців із бібліотекознавства та інформології у США здійснюють безліч університетів та коледжів із чотирирічною програмою, котрі мають у своїй структурі так звані “бібліотечні школи”. Бібліотечні школи можуть називатись по-різному. Наприклад, школа інформології та інформаційної політики (School of Information Science and Policy), школа бібліотечно-інформаційних студій (School of Library and Information Studies), школа бібліотекознавства та інформології (School of Library and Information Science), школа інформології (School of Information Studies), школа інформації (School of Information)¹³. Професор В. Бабич підкреслює, що у Сполучених Штатах Америки бібліотечні спеціалісти поділяються на п’ять категорій: головні бібліотекарі, бібліотекарі, напівпрофесійні бібліотекарі, технічні помічники, клерки. Кожна категорія має своє чітко визначене коло обов’язків і відповідно різні освітньо-кваліфікаційні рівні¹⁴.

⁹ Пашкова В. С. *Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876–2009)*: автореф. дис. [...] д-ра іст. наук: 27.00.03. – Київ, 2010. – 40 с.

¹⁰ Чуканова С. Акредитаційні стандарти Американської бібліотечної асоціації для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у вишах США // *Бібліотечний вісник*. – 2014. – № 5. – С. 30–33.

¹¹ *Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org/accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf.

¹² Wiegand W. A. The “Amherst Method”: The Origins of the Dewey Decimal Classification Scheme // *Libraries and Culture*. – 1998. – Vol. 33, № 2. – P. 175–194.

¹³ Rubin R. E. *Foundations of Library and Information Science*. – New York: Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. – 495 p.

¹⁴ Бабич В. С. *Еволюція бібліотечно-інформаційної освіти*. – Київ: Мін-во культури і мистецтв України, КДК, НІБУ, 1997. – 64 с.

Кар'єрне зростання випускників бібліотечних шкіл не обмежується роботою лише бібліотекаря. На сьогоднішній день випускники американських бібліотечних шкіл (кафедр) мають такі кар'єрні перспективи: інформаційний спеціаліст у паливно-хімічній промисловості; директор бібліотечної мережі; архіваріус в урядовому агентстві або музеї; інформаційний аналітик у галузі ядерної промисловості; координатор відділу дитячої літератури та послуг у міській бібліотеці; медіа спеціаліст у початковій та середній школі; системний аналітик-бібліограф; каталогізатор матеріалів класичними мовами в науковій бібліотеці тощо.

Будь-яка робота, пов'язана із організацією, аналізом та розповсюдженням інформації, підпадає під компетенцію бібліотекаря та інформолога. На сьогодні актуальним є поняття “фахівець інформаційної галузі”, що є ширшим за поняття “бібліотекар” або “інформолог”. Воно означає особу, котра пройшла професійну підготовку із організації, видачі та розповсюдження інформації.

Сучасні фахівці бібліотечної та інформаційної галузі стикаються з важливими проблемами сьогодення. Американська бібліотечна асоціація у 1995 р. визначила ключові ролі сучасних бібліотек, які залишаються актуальними і нині: бібліотекарі та інформаційні спеціалісти зберігають, організовують та розповсюджують ресурси бібліотеки з метою інформування громадян, оскільки однією із демократичних засад американського суспільства є доступність знань та інформації; бібліотеки ламають бар'єри: мовні, соціальні, політичні; бібліотеки надають рівноцінний доступ до інформації усім верствам населення; поважають особистість; підтримують творчість; займаються просвітництвом дітей; сприяють розвитку бізнесу; будують спільноти; зміцнюють сім'ї; стимулюють думку; зберігають культурне та історичне надбання у доступній формі¹⁵.

Відповідно до цих ключових особливостей американських бібліотек вибудовується і професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США. Типовий навчальний план зі спеціальності бібліотекознавство та інформологія у США включає такі обов'язкові дисципліни: принципи роботи довідкової служби, каталогування, принципи комплектування, основи роботи у шкільній бібліотеці; та деякі вибіркові, на кшталт архівної справи, менеджменту, педагогіки (див. *Додаток 1*).

У змісті освіти враховуються також дисципліни інформаційного характеру: створення та управління базами даних, розробка веб-сайтів, інформаційна архітектура. Велику увагу викладачі приділяють розвитку дослідницьких здібностей студентів, саме тому найбільше на оцінку впливає виконання практичних завдань та досліджень. У результаті навчання студент повинен отримати професійні знання, уміння, навички, компетентності, необхідні для роботи бібліотекарем, а саме: здатність до критичного мислення та здійснення наукового пошуку, комунікативні навички, розуміння бібліотечної науки та суміжних дисциплін, усвідомлення ролі та значення професійної етики, вміння пропагувати ресурси відкритого доступу, знання із авторського права, вміння надавати кваліфіковані та якісні професійні послуги¹⁶.

Більшість бібліотечних шкіл надає своїм студентам змогу пройти інтернатуру (як реальну, так і віртуальну) в бібліотеках, здебільшого публічних або шкільних, іноді й в академічних. Під час професійної підготовки бібліотекарів у США особливу

¹⁵ McCook K. *Opportunities in Library and Information Science Careers*. – New York: McGraw-Hill, 2001. – 160 p.

¹⁶ Чуканова С. Як стають бібліотекарями у США: деякі аспекти вищої бібліотечної освіти // *Бібліотечний форум України*. – 2014. – № 2. – С. 28–30.

увагу приділяють вивченню авторського права, захисту персональних даних та кодексу професійної етики. Такі знання, уміння, навички та компетентності є необхідними у подальшій діяльності, адже саме вони закладають підґрунтя професійної особистості.

Перед тим, як обрати бібліотечну школу, абітурієнтам у США радять визначити для себе кілька навчальних закладів, не більше трьох. При цьому необхідно дізнатись про умови вступу; наскільки вдало працевлаштовані випускники; чи надається фінансова допомога; про можливість паралельно навчатись та працювати; про викладацький склад; про кількість студентів у навчальному закладі. Другорядними вважаються питання житла, наявності доступу до бібліотеки та навчальних ресурсів, про можливість отримання стипендії. Отримавши відповіді на питання про організацію навчального процесу і, навіть, визначившись зі своїм вибором, абітурієнти все одно подають заявки у декілька ВНЗ одночасно. Особливо популярними є магістерські програми, що отримали акредитацію від Американської бібліотечної асоціації. Такі програми пропонують студентам у США та Канаді. Ці програми повинні відповідати затвердженим асоціацією стандартам¹⁷. Акредитація навчальних магістерських програм означає, що професійна організація ретельно переглянула навчальні плани та програми і визнала, що їхній зміст відповідає професійним стандартам та вимогам. Багато роботодавців надають перевагу випускникам, які вчилися саме за акредитованими програмами.

Значну увагу приділяють і докторським студіям із бібліотекознавства та інформології. Американські університети мають особливі вимоги щодо здобувачів ступеня доктора філософії у галузі бібліотекознавства та інформології. Ось деякі з університетських вимог до здобувачів університету Південної Кароліни, бібліотечна школа якого має багату історію: ступінь доктора філософії є освітньо-науковим; навчання протягом певного періоду часу та отримання певної кількості кредитів має бути поєднане із вмінням самостійно проводити дослідження, яке потім повинно бути зафіксованим у вигляді дисертаційної роботи; докторський ступінь вимагає мінімум 60 кредитів/годин, із них 12–30 годин складає підготовка дисертаційного дослідження після проходження бакалаврату; або 30 кредитів/годин, із них 12–30 годин припадає на дисертаційне дослідження після отримання магістерського ступеня. Серед вимог також є навчання в докторантурі, курс із іноземної мови або основ наукових досліджень, докторський іспит та захист дисертації.

Зміст освіти докторської програми змінюється відповідно до конкретної дисципліни, тому можливі розбіжності у кількості кредитів і годин. Тривалість навчання у докторантурі сягає восьми років¹⁸. Кожен випускник магістерської програми із бібліотекознавства та інформології, котрий вступає в докторантуру, має право на наукового керівника. Кожен докторант повинен протягом навчання пройти атестацію у трьох академічних комітетах при університеті: комітеті з наукового керівництва, комітеті зі складання докторських іспитів та комітеті із захисту дисертаційного дослідження.

¹⁷ Чуканова С. О. Освітні стандарти Американської бібліотечної асоціації для акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології // *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*: зб. наук. пр. – Київ: Фенікс, 2014. – Вип. 15. – С. 161–168.

¹⁸ *Handbook of Policies for the School of Library and Information Sciences Doctoral Program* [Електронний ресурс] / School of Library and Information Science University of South Carolina. – 2011. – Режим доступу: http://www.sc.edu/study/colleges_schools/mcis/study/phd/library_and_information_science_phd/pdf/slis_phd_hanbook.pdf.

Дипломовані фахівці із бібліотекознавства та інформології по завершенні навчання можуть розвивати свою кар'єру в таких типах установ: публічні бібліотеки, спеціальні бібліотеки та інформаційні центри, наукові бібліотеки, шкільні бібліотеки та медіацентри, інші інформаційні агенції¹⁹. Бібліотекарі, інформологи та інформаційні аналітики виконують на робочих місцях такі професійні функції (надають такі послуги): надають інформаційно-довідкові послуги, допомагають громадянам у вирішенні побутових питань (на кшталт заповнення резюме на роботу тощо), надають поради щодо літератури, працюють з дітьми, людьми з обмеженими можливостями, працюють з громадою у наукових бібліотеках (публічний відділ при закритій бібліотеці), обслуговують віддалених користувачів, здійснюють виїзне обслуговування, надають технічні послуги, здійснюють роботи з комплектування та каталогізації фонду, працюють у відділі зберігання матеріалів, займаються автоматизацією бібліотечних процесів, здійснюють адміністрування. Деякі посади у галузі інформології закріплені за бібліотекарями через спільність освіти інформологів та бібліотекарів.

Навіть працюючи на посаді, вже дипломований спеціаліст не припиняє вчитись. Навчання продовжується протягом усієї бібліотечної кар'єри спеціаліста із бібліотекознавства та інформології. Воно відбувається у вигляді тренінгів, конференцій, дискусій тощо. Популярними на сьогоднішній день є тренінги, розроблені провайдером (постачальниками) баз даних наукової інформації, адже із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та швидким поширенням інтернет-послуг більшість користувачів бібліотек почала надавати перевагу електронним ресурсам. Аби бути в курсі останніх інформаційних тенденцій, сучасний бібліотекар повинен професійно володіти знаннями та вміннями із використання електронних баз даних наукової інформації, окрім цього, він повинен також вміти навчити користувача здійснювати ефективний та правильний пошук у цих базах даних. Також сучасний бібліотекар має бути готовим представити свою бібліотеку у мережі Інтернет²⁰.

Найближчий термін до “інформаційної грамотності” – “інформаційна компетентність”. Аби порівняти ці два терміни, потрібно звернутись до терміну “компетентність у навчанні”. Компетентністю у навчанні називають знання, “яке людина набуває не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища”²¹. Звідси випливає, що інформаційна компетентність – це знання, набуте в процесі навчання та самостійної наукової діяльності, що передбачає самостійне використання інформаційних ресурсів та визначення релевантності інформації і спрямоване на успішне виконання наукової та дослідницької роботи. Базові складові інформаційної компетентності в контексті бібліотекознавства можна уявити у вигляді інтеграції таких складових: інформаційний пошук; вміння користуватись бібліотечно-інформаційними ресурсами; основні джерела надходження інформації; вміння визначати релевантність матеріалів.

Зазвичай навчання з інформаційної грамотності для користувачів бібліотек проводять самі бібліотекарі. Ось чому так важливо для майбутніх фахівців у галузі

¹⁹ Сенченко М. Аналітичні центри США та їхня роль у формуванні зовнішньої політики // *Вісник Книжкової палати*. – 2006. – № 10. – С. 3–6.

²⁰ Савенкова Л. В. Представительство библиотек педагогических университетов в Интернет (с обзором веб-сайтов библиотек педагогических вузов Украины) // *Культура народов Причерноморья*. – 2007. – № 100, т. 2. – С. 127–142.

²¹ *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.

бібліотечної справи та інформаційних послуг мати педагогічну підготовку. Саме тому більшість навчальних планів включає педагогіку до переліку якщо не обов'язкових, то принаймні вибіркових дисциплін. Оскільки інформація подається у безлічі форматів різними провайдерами, надходить з різних джерел і доступна через низку інтерфейсів, сучасні дослідники часто звертаються за порадою до спеціалістів із інформаційного пошуку – бібліотекарів. У США та країнах Західної Європи активно обговорюють включення тренінгів з бібліотечної та інформаційної грамотності як дисципліни або цілого курсу до більшості докторських або магістерських програм різних спеціальностей²².

К. Девідсон проаналізувала сучасні компетентності, необхідні для життя в епоху цифрових технологій. Вона звернулася до робіт теоретика медіа Г. Рейнгольда, котрий визначив чотири основні сучасні види грамотності (компетентності): увага, участь, співпраця та усвідомлення принципів роботи мереж. К. Девідсон розширила цей список компетентностей, додавши: глобальну свідомість, дизайн, вміння обирати, нарративну компетентність, процедурну (ігрову) компетентність, критичний аналіз інформації, цифрову культуру, етику, оціночну компетентність, створення цифрових ресурсів, збереження інформаційних ресурсів, стабільність²³.

Завданням бібліотекаря є не тільки навчити шукати інформацію у базах даних, але й навчити користувача правильно оперувати технологічними пристроями, які цей інформаційний пошук уможливлюють. Від вміння бібліотечного працівника пояснити та навчити принципам інформаційної грамотності та технологічної компетентності залежить рівень розуміння користувачем цих принципів та ефективність його подальшого самостійного інформаційного пошуку для здійснення власних досліджень.

Бібліотечно-інформаційні студії нерозривно пов'язані із педагогікою. Оскільки заняття з інформаційної грамотності проводять бібліотекарі, то більшість бібліотекарів шкільних медіацентрів та комп'ютерних лабораторій також проводять навчання з інформаційної та технологічної грамотності. Тому не дивно, що педагогічний коледж Морґридж при Денверському університеті пропонує магістерську програму із бібліотекознавства та інформології. Випускники цієї програми є висококваліфікованими спеціалістами з глибоким знанням педагогіки та соціальної роботи, що відповідає місії навчального закладу. Під час навчання студенти не лише опановують знання бібліотекознавчого та інформологічного характеру, але й засвоюють принципи толерантного академічного спілкування із використанням інноваційних технологій, дотримуючись при цьому етичних норм комунікації у сучасному інформаційному суспільстві²⁴.

Отже, на основі викладеного вище можна визначити такі актуальні у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у США тенденції: ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій; велике значення інформаційної грамотності як важливої компетентності в освітньому

²² Rumsey S. *How to find information: a guide for researchers*. – 2nd ed. – The McGraw-Hill: Open University Press, 2008. – 242 p.

²³ Davidson C. *Now you see it: how technology and brain science will transform schools and business for the 21st century*. – New York: Penguin Books, [2012]. – 342 p.

²⁴ *Library and Information Science: Student Handbook 2013–2014* / University of Denver, Morgridge College of Education – 2013. – 55 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://morgridge.du.edu/wp-content/uploads/2013/09/1-LIS-handbook-2013-2014-FINAL.pdf>.

та науковому процесі; відповідність змісту навчальних програм із бібліотекознавства та інформології до реальних умов праці в інформаційних установах; акредитація навчальних фахових програм Американською бібліотечною асоціацією; включення до навчальних бібліотекознавчих планів педагогічних студій; визнання неперервної освіти як важливого інструменту професійного розвитку; пропагування вільного доступу до знань; увага до інформаційної безпеки; визнання права на інтелектуальну власність як одного із найважливіших; читачецентризм; вміння працювати з різними групами та типами користувачів; усвідомлення професії інформаційного фахівця як широкої спеціальності, що не обмежується застосуванням її лише у бібліотеках.

Список використаної літератури

1. Аймедов К. В. та ін. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*: підручник. – Київ: Слово, 2014. – 352 с.
2. Бабич В. С. *Еволюція бібліотечно-інформаційної освіти*. – Київ: Мін-во культури і мистецтв України, КДІК, НПБУ, 1997. – 64 с.
3. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
4. Пашкова В. С. *Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876–2009)*: автореф. дис. [...] д-ра іст. наук: 27.00.03. – Київ, 2010. – 40 с.
5. Савенкова Л. В. Представительство библиотек педагогических университетов в Интернет (с обзором веб-сайтов библиотек педагогических вузов Украины) // *Культура народів Причорномор'я*. – 2007. – № 100, т. 2. – С. 127–142.
6. Сенченко М. Аналітичні центри США та їхня роль у формуванні зовнішньої політики // *Вісник Книжкової палати*. – 2006. – № 10. – С. 3–6.
7. Чуканова С. Акредитаційні стандарти Американської бібліотечної асоціації для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у вищих США // *Бібліотечний вісник*. – 2014. – № 5. – С. 30–33.
8. Чуканова С. О. Освітні стандарти Американської бібліотечної асоціації для акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології // *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*: зб. наук. пр. – Київ: Фенікс, 2014. – Вип. 15. – С. 161–168.
9. Чуканова С. Як стають бібліотекарями у США: деякі аспекти вищої бібліотечної освіти // *Бібліотечний форум України*. – 2014. – № 2. – С. 28–30.
10. *American Education: Diversity & Research* / ed. H. J. Walberg. – Chicago: A Forum Series of the Voice of America, 1980. – 217 p.
11. Davidson C. *Now you see it: how technology and brain science will transform schools and business for the 21st century*. – New York: Penguin Books, [2012]. – 342 p.
12. *Encyclopedia of Education*: in 8 vol. / ed. J. W. Guthrie. – New York: Macmillan Reference USA, 2002. – 4000 p.
13. *Handbook of Policies for the School of Library and Information Sciences Doctoral Program* [Електронний ресурс] / School of Library and Information Science University of South Carolina. – 2011. – Режим доступу: http://www.sc.edu/study/colleges_schools/mcis/study/phd/library_and_information_science_phd/pdf/slis_phd_handbook.pdf.

14. *Library and Information Science: Student Handbook 2013–2014* [Електронний ресурс] / University of Denver, Morgridge College of Education. – 2013. – 55 p. – Режим доступу: <http://morgridge.du.edu/wp-content/uploads/2013/09/1-LIS-h>.
15. McCook K. *Opportunities in Library and Information Science Careers*. – New York: McGraw-Hill, 2001. – 160 p.
16. *Overview Quality Assurance System in Higher Education United States of America* [Електронний ресурс] / NIAD – UE. – 2010. – Режим доступу: http://www.niad.ac.jp/english/overview_us_e.pdf.
17. Rubin R. E. *Foundations of Library and Information Science*. – New York: Neal-Schuman Publishers, Inc., 2004. – 495 p.
18. Rumsey S. *How to find information: a guide for researchers*. – 2nd ed. – The McGraw-Hill: Open University Press, 2008. – 242 p.
19. *Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org/accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf.
20. *Structure of the U. S. Higher Education System* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/sg8_structureoftheushigheredsystem.pdf.
21. *The North American Higher Education system* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.universitiesintheusa.com/american-education.html>.
22. Unger H. G. *Encyclopedia of American Education*: in 3 vol. – New York: Facts on File, Inc., 2007. – 1370 p.
23. *USA Education in Brief* / ed. R. Calis etc. – Washington: U. S. Department of State, Global Publishing Solutions, s. a. – 51 p.
24. Wiegand W. A. The “Amherst Method”: The Origins of the Dewey Decimal Classification Scheme // *Libraries and Culture*. – 1998. – Vol. 33, № 2. – P. 175–194.

Додаток 1.

Бібліотечні спеціалізації, що складають універсальний навчальний план програми із бібліотекознавства та інформології Морґріджського коледжу.

Назва спеціалізації	Обов'язкові дисципліни	Кількість кредитів	Вибіркові дисципліни	Кількість кредитів
Архіви та спеціальні колекції	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3
	Організація інформації	4	Комплектування	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Архітектура метаданих	3
	Управління інформаційними установами	4	<i>Вступ до ARM архітектури*</i>	3
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	<i>Архівне оцінювання</i>	3
	Курсова робота	4	<i>Організація та обслуговування архівів</i>	3
	Практикум або Кепстоунський проект	4	Консервація матеріалів	3
			Цифрові технології у бібліотекознавстві	3
			Оцифрування матеріалів	3
			Створення цифрових колекцій	3
Робота у цифровому середовищі	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3
	Організація інформації	4	Каталогізація та класифікація	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Інформологія	3
	Управління інформаційними установами	4	<i>Сучасний дизайн, орієнтований на користувача</i>	3
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	Цифрові бібліотеки	3
	Курсова робота	4	Оцифрування матеріалів	3

* Курсивом виділено ключові вибіркові дисципліни конкретної спеціалізації, решта вибіркових дисциплін можуть перетинатися.

	Практикум або Кепстоунський проект	4	Створення цифрових колекцій	3
			<i>Веб контент менеджмент</i>	3
			<i>Архітектура метаданих</i>	3
			<i>Інформаційна архітектура</i>	3
			Комплектування	3
Робота з дошкільною аудиторією	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	<i>Розвиток мовної компетентності та грамотності</i>	3
	Організація інформації	4	<i>Розвиток малюків</i>	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3
	Управління інформаційними установами	4	<i>Комплектування</i>	3
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	<i>Інформаційне обслуговування дошкільнят</i>	3
	Курсова робота	4	<i>Інформаційне обслуговування дітей молодшого та середнього шкільного віку</i>	3
	Практикум або Кепстоунський проект	4	Інформаційне обслуговування юнацтва	3
			Читання казок	2
Правниче бібліотекознавство	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3
	Організація інформації	4	Принципи конкурентоспроможності в інтелектуальному середовищі	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	<i>Бібліотечна педагогіка</i>	3
	Управління інформаційними установами	4	Урядові публікації	2
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	<i>Юридичні дослідницькі методи</i>	3
	Курсова робота	4	<i>Організація та управління правничих бібліотек</i>	3
	Практикум або Кепстоунський проект	4	<i>Юридична консультація та навчання</i>	4

Бібліотекар довідки наукової бібліотеки	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	<i>Інформаційно-довідкове обслуговування</i>	3
	Організація інформації	4	<i>Каталогізація та класифікація</i>	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	<i>Комплектування</i>	3
	Управління інформаційними установами	4	<i>Бібліотечна педагогіка</i>	3
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	Урядові публікації	2
	Курсова робота	4	<i>Пошук у базах даних</i>	3
	Практикум або Кепстоунський проект	4	Науково-технічні ресурси	2
			Медичне бібліотекознавство	3
			Мистецькі та гуманітарні ресурси або соціологічні ресурси	по 2
Бібліотекар довідки публічної бібліотеки	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	<i>Інформаційно-довідкове обслуговування</i>	3
	Організація інформації	4	<i>Комплектування</i>	3
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Урядові публікації	2
	Управління інформаційними установами	4	<i>Пошук у базах даних</i>	3
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	Бізнес ресурси	2
	Курсова робота	4	Медичне бібліотекознавство	3
	Практикум або Кепстоунський проект	4	Інформаційне обслуговування дошкільної аудиторії	3
			Інформаційне обслуговування дітей молодшого та середнього шкільного віку	3
			Інформаційне обслуговування юнацтва	3
			<i>Інформаційне обслуговування дорослого населення</i>	3

Шкільний бібліотекар	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3	Д о д а т к о в і в и м о г и
	Організація інформації	4	Каталогізація та класифікація	3	
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Комплектування	3	
	Управління інформаційними установами	4	Інформаційне обслуговування дітей молодшого та середнього шкільного віку	3	
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	Інформаційне обслуговування юнацтва	3	
	Курсова робота	4	Інформаційне обслуговування дітей дошкільного віку, дорослих або інші дисципліни з інформаційної грамотності з дозволу наукового керівника (куратора)		Ви- бір- ко- ві
	Практика у початковій школі	2	Інформаційні технології в освіті	3	
	Практика у середній школі	2	Менеджмент веб-контенту	3	
		Бібліотечна педагогіка	3		
		Написання грантів	3		
Спеціальне бібліотекознавство	Основи бібліотекознавства, архівознавства та інформології	4	Інформаційно-довідкове обслуговування	3	
	Організація інформації	4	Каталогізація та класифікація	3	
	Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек	4	Сучасний дизайн, орієнтований на користувача	3	
	Управління інформаційними установами	4	<i>Принципи конкурентоспроможності в інтелектуальному середовищі</i>	3	
	Бібліотечно-інформаційні технології	4	<i>Менеджмент веб-контенту</i>	3	
	Курсова робота	4	<i>Комплектування</i>	3	
	Практикум або Кепстоунський проект	4	Урядові публікації	2	
			Бізнес ресурси	2	
			Правничі ресурси	2	

CURRENT TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF LIBRARIANS IN THE USA

Svitlana CHUKANOVA

*National University "Kyiv Mohyla Academy", Scientific Library,
2, H. Skovorody Str., Kyiv, 04655, Ukraine, tel. (044) 425-60-55
e-mail: chukanovaso@ukma.kiev.ua*

Given the need of updating library education in Ukraine, the experience on the United States of America in organizing the training of librarians and information experts deserves special attention. Against the backdrop of a brief review of the system of higher education, the article focuses on the specificity of professional training of specialists in library science and informology offered in the USA at the level of master's programs. The training is built around information disciplines, since the concept of "an information expert" is today used in a wider sense than the concept of "a librarian". The article determines the priority areas and the tasks of the educational process in terms of training of library specialists. The appendix lists library specializations and academic disciplines included in the universal curriculum of the library science and informology program of the Morgridge College of Education at the University of Denver.

Keywords: library science, informology, library education, education in the USA, American Library Association, accreditation standards.

Стаття надійшла до редколегії 26. 10. 2015

Прийнята до друку 18. 08. 2016